

PENDEKATAN SA'ID NURSI TERHADAP PENGHUNI PENJARA DENIZLI DI TURKIYE BERPANDUKAN AL-QURAN DAN SUNNAH

SA'ID NURSI'S APPROACH TO DENIZLI PRISON INMATES IN TURKIYE BASED ON THE QURAN AND SUNNAH

Faid Zulkifli

Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah, Universiti Sains Islam Malaysia,
71800 Bandar Baru Nilai, Negeri Sembilan, Malaysia.
Email: faidzulkifli@raudah.usim.edu.my

Muhammad Yusry Affandy Md Isa

Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah, Universiti Sains Islam Malaysia,
71800 Bandar Baru Nilai, Negeri Sembilan, Malaysia.
Email: yusry_affandy@usim.edu.my

ABSTRAK

Sa'id Nursi merupakan sebahagian daripada ulama dunia yang menyumbang jasa terhadap komuniti Muslim terutamanya di Turkiye. Beliau diiktiraf ramai pihak samaada daripada dalam Turkiye dan luar Turkiye. Kajian kualitif ini berobjektif untuk menganalisis ketokohan Sa'id Nursi dalam menyampaikan mesej dan gerak kerja dakwah dalam konteks memberikan kesedaran tentang Islam terhadap penghuni Penjara Denizli, Turkiye. Hal ini penting kerana aspek yang perlu diberikan perhatian untuk menghindari perlakuan jenayah dan perlakuan jenayah berulang bukanlah dengan meletakkan beban ke atas peranan hukuman berbentuk keseksaan semata-mata bahkan aspek pemulihan mereka juga mesti diambil kira terutamanya dalam kefahaman Islam. Hal ini kerana program pemulihan yang efektif akan berupaya menghalang penjenayah daripada mengulangi perbuatan jenayahnya pada masa-masa akan datang. Artikel ini dilaksanakan dengan menggunakan kaedah induktif bagi mendapatkan fakta-fakta biografi dan sumbangan Sa'id Nursi. Kaedah deskriptif pula dijalankan bagi menganalisis dan menghuraikan aspek-aspek ketokohan dan fakta-fakta pendekatan Sa'id Nursi. Keseluruhan fakta diperolehi daripada sumber primer terutamanya karya

Risalah al-Nur yang ditulis di dalam penjara iaitu Risalah Buah, laman sesawang *Risalah al-Nur* dan sumber sekunder seperti jurnal yang diperolehi dari sumber perpustakaan. Kajian ini penting dalam mengfokuskan sumbangan beliau melalui pendekatan Islam di dalam penjara setelah ketiadaanya. Di samping itu, kajian membuktikan beliau berkomitmen tinggi dalam menyampaikan *Risalah Islam* untuk dihayati dalam kehidupan Muslim di dalam Penjara Denizli, Turkiye. Dapatkan kajian telah menunjukkan Sa'id Nursi telah menyumbangkan pendekatan Islam untuk mengenali Allah SWT dan juga menambah keimanan dengan akhirat melalui kaedah pembawaan dalil al-Quran dan al-Hadith, serta menghuraikan dengan pendekatan *bil hikmah* dengan membawakan ayat al-Quran dan pentafsiran yang dekat dengan penghuni penjara melalui kaedah *tafakkur* (pengamatan). Dalam kaedah ini, ia sering menggunakan majaz atau permisalan (*Dharb Al Amtsال*) dan perbandingan (*Al Muqaranah*) dalam huraihan beliau untuk menjelaskan suatu kebenaran atau hakikat.

Kata kunci: Pendekatan, Sa'id Nursi, *Risalah al-Nur*, Akidah, Penjara

ABSTRACT

Sa'id Nursi is renowned globally for his contributions to the Muslim community, particularly in Turkiye, where he is esteemed by many. This qualitative study seeks to examine Sa'id Nursi's role in disseminating the message of da'wah and fostering Islamic awareness among the inmates at Denizli Prison, Turkiye. This holds significance as addressing criminal behavior and preventing recidivism should encompass more than punitive measures alone. The focus should also extend to rehabilitation, especially within an Islamic context, as an effective rehabilitation program can deter individuals from relapsing into criminal activities. Employing an inductive approach, this article delves into Sa'id Nursi's biography and his contributions, using a descriptive method to analyse and elaborate on the prominent aspects of his approach. Primary sources, notably *Rasa'il al-Nur* (Epistles of Light) penned during his incarceration, including the Fruits Epistle and the *Rasa'il al-Nur* website, along with secondary sources such as journals from library archives, form the basis of this study. It is instrumental in spotlighting his post-incarceration contributions through an Islamic lens within the prison context. Research affirms Nursi's commitment to imparting an Islamic message that resonates within Muslim life at Denizli Prison, Turkiye. The findings underscore Nursi's contributions through an Islamic approach that emphasizes recognition of Allah SWT and the strengthening of faith in the hereafter. He achieves this by drawing on Quranic verses and Hadiths, employing the approach of *bi-l-hikmah* (wisdom), and engaging inmates' conscience through reflective practices such as *tafakkur*.

(contemplation). Nursi frequently utilizes *majaz* (metaphor) or *dharb al-amthal* (analogy) and *al-muqaranah* (comparison) to elucidate truths or facts in his teachings.

1. PENDAHULUAN

Sa'id Nursi dilahirkan awal pagi di kampung Nurs iaitu sebuah perkampungan kecil di wilayah Bitlis di timur Turkiye. Tahun itu adalah 1293 mengikut kalender Rumi yang digunakan dalam Empayar Uthmaniyyah, iaitu 1877.¹ Sa'id Nursi telah menjalani kehidupannya setelah berumur 50 tahun (iaitu selama 34 tahun) dalam keadaan yang berbentuk cacian, penghinaan, penyeksaan, pengawasan, penjara dan buangan. Beliau pernah diracun 21 kali dengan helah daripada pihak musuh dan lawan disebabkan beliau cuba menghidupkan Iman dalam diri umat Islam dan hati mereka.² Sa'id Nursi juga pernah dipenjarakan di Denizli, Turkiye (1943 -1944), penjara Afyon (1947 – 1949) dan dibuang daerah ke Emirdag (1944-1950).³ Walaupun begitu, kebanyakan tulisan beliau ditulis sama ada di penjara atau dalam buangan.⁴ Sa'id Nursi dipenjara atas sebab yang tidak munasabah iaitu “menentang kerajaan dan menubuhkan perkumpulan politik secara rahsia”. Namun begitu setelah perbicaraan selama dua puluh bulan dijalankan dan hukuman diberikan kepada Sa'id Nursi, akhirnya permohonan rayuan diputuskan tidak bersalah.⁵

Selain itu, pengkaji tidak menjumpai fakta berkenaan penjara yang pernah didiami Sa'id Nursi. Namun begitu, pengkaji berkongsi fakta tentang penjara moden di Denizli bagi menggambarkan struktur binaan penjara di Denizli, Turkiye. Penjara moden Turkiye (1992-1995) di Denizli menggunakan sistem sel tunggal yang membolehkan pengasingan dan tidak mempunyai hubungan langsung antara sel-selnya. Setiap tingkat mempunyai lorong diagonal dan rumah sel tunggal, dan penjara jenis ini digunakan di Denizli dan Diyarbakır. Namun, kelemahan penjara jenis ini adalah ketidakmampuan untuk mengawasi dan memantau tahanan dengan efektif.⁶

¹ Sukran Vahide (2010), *Bediuzzaman Sa'id Nursi*, cetakan sozler, 17.

² Sa'id Nursi (1877-1960). *Risalah Online*. <https://risalahonline.com/ms/risalah-hasyir/kalimah-kesepuluh#11>. Diperolehi pada Mei 8,2023.

³ Sa'id Nursi (1877-1960). *Risalah Online*. <https://risalahonline.com/ms/badiuzzaman-dan-dakwah-risalah-an-nur/mahkamah-denizli-1943-1944-afyon-1947-1949-dan-buang-daerah-ke-emirdag-1944-1950#25>. Diperolehi pada Mei 8, 2023.

⁴ Sa'id Nursi (1877-1960). op.cit., 9

⁵ Sa'id Nursi (1877-1960). op.cit., 25

⁶ Dokgoz, G. D. (2002). *Prison Architecture a Typological Analysis of Spatial Organizations in respect to Punishment Systems*. 85-86.

Seterusnya, ketika di dalam penjara, Sa'id Nursi menyebarkan Islam kepada penghuni penjara.⁷ Beliau juga membawakan kisah Nabi Yusuf A.S. Beliau mengatakan Nabi Yusuf A.S. adalah seorang pemimpin bagi para penghuni penjara dengan rahsia dan pemberitahuan yang disampaikan dalam ayat ini. Oleh itu penjara adalah sedikit sebanyak merupakan sebuah "sekolah ala nabi Yusuf A.S."⁸ Sa'id Nursi berpandangan penjara juga merupakan tempat pendidikan, pembelajaran dan pengajaran tentang pelbagai ringkasan yang pendek bagi pelbagai masalah yang telah ditetapkan diisbatkan oleh *Risalah al-Nur*. Tujuan penulisan *Risalah al-Nur* ialah untuk menyelamatkan iman dengan cara menjelaskan intipati dan hakikat al-Quran terutamanya hujah-hujah berkenaan perkara rumit yang menyentuh ketauhidan kepada Allah SWT, akhirat dan lain lagi.⁹ Berdasarkan fakta di atas, pengkaji melihat Sa'id Nursi mempunyai pendekatan tersendiri bagi menyampaikan Islam kepada penghuni penjara.

Manakala di Malaysia, salah satu daripada program yang dijalankan oleh pihak penjara dalam fasa pengukuhan sahsiah ialah Program Pendidikan dan Bimbingan. Dalam Program Pendidikan dan Bimbingan ini, pihak penjara telah menyediakan satu modul kerohanian yang perlu dipelajari oleh semua banduan. Ia bertujuan untuk menambahkan lagi penguasaan ilmu *Fardu Ain* dan ilmu-ilmu berkaitan agama dalam diri setiap banduan dan seterusnya merealisasikan kemantapan dan keberkesanan penghayatan Islam dalam kehidupan mereka, sama ada ketika menjalani hukuman lebih-lebih lagi selepas mereka dibebaskan.¹⁰

2. LATAR BELAKANG PENGAJIAN

Sa'id Nursi adalah anak keempat dari tujuh adik beradik iaitu Durriyyah, Hanim, Abdullah, Said, Muhammad, Abdul Majid dan Marjan. Sa'id Nursi digelar 'Badi' al-Zaman' yang bermaksud 'Kekaguman Zaman' kerana kemampuan beliau menguasai ilmu-ilmu tradisional agama dan sains moden dalam usia yang terlalu muda. Sa'id Nursi mula belajar pada umur 9 tahun. Sa'id Nursi juga berminat mengetahui tentang

⁷ Sa'id Nursi (1943). *Risalah online*. <https://risalahonline.com/ms/tongkat-nabi-musa/sinaran-kesebelas-risalah-buah#NaN>. Diperolehi pada April 26, 2023.

⁸ Ibid,1.

⁹ Noornajihan Jaafar et. al. (2021), *Penawar Masalah Psikologi Warga Emas Dari Perspektif Bediuzzaman Said Nursi*, vol. 24 (1): 99-111.

¹⁰ Saifulazry Mokhtar et. Al. (2021), *Analisis Modul Kerohanian Jabatan Penjara Malaysia Dan Impaknya Terhadap Banduan*, Penerbit UMS, 257.

kehidupan dan kematian, sumbangan ulama kepada masyarakat, menghadiri siri-siri perdebatan serta perbincangan ilmiah yang di adakan di rumah ayahnya.¹¹

Selain itu, kerjaya akademik Sa'id Nursi bermula dalam kalangan keluarga. Ketika Sa'id Nursi kecil beliau dibimbang oleh orang tuanya dan juga oleh abangnya, Mollah Abdullah yang bekerja sebagai *hoja* (guru). Kemungkinan, Sa'id Nursi mulai belajar Al-Qur'an dan mengkaji disiplin 'ilmu alat' dalam kajian bahasa Arab, iaitu *nahwu* (gramatikal Bahasa Arab) dan *ṣarf* dengan abangnya kerana lazimnya anak yang lahir dalam lingkungan Islam.¹² Pada tahun 1889, Sa'id Nursi telah pergi ke Bitlis untuk berguru dengan Syeikh Muhammad Amin. Seterusnya, beliau melanjutkan perjalanan ilmiahnya ke *Syirwan* dan kemudian menuju *Si'rad* untuk belajar dengan Fathullah Afandi. Ketika berada di bawah bimbingan Fathullah Afandi, Sa'id Nursi secara intensif dalam jangka waktu satu minggu mampu membaca dan menghafalkan kitab *jam'al-jawami'* karya *Ibn al-Subki*.¹³ Sa'id Nursi menguasai ilmu pengetahuan terutama dalam menguasai kitab-kitab besar yang muktabar seperti *al-Jam'u al-Jawami'*, *Syarh al-Mawaqif*, *Tuhfat al-Minhaj fi Syarh al-Minhaj* oleh *Ibn Hajar al-Haithami* dan sebagainya. Ini menyebabkan gurunya Syeikh Muhammad al-Jalali menganugerahkan ijazah kepadanya dengan gelaran "*Mulla Sa'id*".¹⁴

3. METODOLOGI KAJIAN

Artikel ini dilaksanakan dengan menggunakan kaedah induktif bagi mendapatkan fakta-fakta biografi dan pendekatan Sa'id Nursi. Kaedah deskriptif pula dijalankan bagi menganalisis dan menghuraikan aspek-aspek ketokohan dan fakta-fakta pendekatan Sa'id Nursi. Keseluruhan fakta diperolehi daripada sumber primer terutamanya karya *Risalah al-Nur* yang ditulis di dalam penjara iaitu Risalah Buah, laman sesawang *Risalah al-Nur* dan sumber sekunder seperti jurnal yang diperolehi dari sumber perpustakaan.

Selain itu, kajian ini penting dalam mengfokuskan pendekatan beliau dalam lapangan penyebaran Islam di dalam penjara setelah ketiadaanya. Di samping itu, kajian

¹¹ Mohamad Zaidin Mat, (2001). *Bediuzzaman Said Nursi Sejarah Pemikiran Dan Perjuangan*, Malita Jaya: Selangor.

¹² Ah Fawaid (2015). *Esoteric Interpretation of the Qur'an of Bediuzzaman Said Nursi and Fethullah Gulen*, Suhuf, Vol. 8, No. 1, Jun 2015: 91-120

¹³ Ihsan Kasim Salih (2003). *Sa'id Nursi: Pemikir dan Sufi Besar Abad 20*. Penerjemah Nabilah Lubis (Jakarta:PT Raja Grafindo Persada),11-12

¹⁴ Sukran Vahide (1992). *The Author of the risale-i Nur Bediuzzaman Said Nursi*, Sozler Publication: Istanbul. 10-11.

membuktikan beliau berkomitmen tinggi dalam menyampaikan *risalah* Islam untuk dihayati dalam kehidupan Muslim di dalam Penjara Denizli, Turkiye.

4. KEPENTINGAN KAJIAN

Program Pembangunan Insan (PPI) ialah satu sistem pemulihan yang bersepadau, merangkumi segala aktiviti fizikal dan kerohanian. Program ini mula diperkenalkan pada Februari 2002. PPI dilaksanakan dengan memberikan penekanan terhadap pembentukan disiplin dan disusuli dengan pembentukan sahsiah untuk membina semula sikap jati diri dan keyakinan dalam kalangan pesalah.¹⁵ Program ini melibatkan beberapa fasa antaranya fasa pengukuhan sahsiah yang antaranya adalah Modul Pendidikan dan Bimbingan yang mempunyai Modul Halaqah (bagi yang beragama Islam) atau Modul Moral (bagi yang bukan beragama Islam). Modul Halaqah ini mengandungi pengajian Akidah, Fekah, Tilawah al-Quran, Tafsir, Hadis, Sirah, dan Akhlak.¹⁶

Tambahan lagi, berdasarkan modul penjara Malaysia di atas, antara perkara penting dalam memastikan penghuni penjara dipelihara daripada kekuatan dan kesesatan serta mengelakkan daripada melakukan kesalahan berulang adalah dengan memberi pengetahuan agama yang jelas kerana kurang pengetahuan agama menyebabkan penghuni penjara terlibat dalam masalah sosial.¹⁷ Agama diturunkan oleh Allah swt melalui pengutusan nabi-nabi a.s. supaya manusia yang merupakan sebaik-baik ciptaan yang dinyatakan di dalam al-Quran:¹⁸

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَفْعِيلٍ ۝

“Sungguh, Kami telah menciptakan manusia dalam bentuk yang sebaik-baiknya”

Mereka ini tidak melakukan rosak dan binasa sebagaimana yang dinyatakan dalam Firman Allah SWT:

¹⁵ TKP Jamaludin Saad, Pengarah Bahagian Pengurusan Banduan Jabatan Penjara Malaysia, Pemulihan Pesalah Syarie Jabatan Penjara Malaysia. Temu bual, Persidangan Meja Bulat Kali Kedua anjuran Kumpulan Penyelidikan FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8 bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 30 April 2015.

¹⁶ H. Hashim et al (2018). *Program Pemulihan di dalam penjara bagi pesalah jenayah: Kajian di jabatan penjara Malaysia*. Jurnal Undang-Undang dan Masyarakat. 78

¹⁷ Khairul Hamimah et al (2015). *Program Koreksi Berasaskan Islam Melalui Program Halaqah Sebagai Medium Dakwah kepada Banduan Di Penjara Kajang*. Al-Hikmah 7(2): 3-22

¹⁸ Surah al-Tin, ayat 4-5

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۖ ۱۱ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ

لَا يَشْعُرُونَ ۖ ۱۲¹⁹

Maksudnya: “Dan Apabila Dikatakan Kepada Mereka: “Janganlah Kamu Membuat Bencana Dan Kerosakan di Muka Bumi”, Mereka Menjawab: “Sesungguhnya Kami Orang-Orang Yang Hanya Membuat Kebaikan.” Ketahuilah! Bahawa Sesungguhnya Mereka Itulah Orang-Orang Yang Sebenar-Benarnya Membuat Bencana Dan Kerosakan, Tetapi Mereka Tidak Menyedarinya.”

Menerusi ayat ini kita fahami bahawa orang yang melakukan kerosakan tidak sedar akan kesalahan mereka. Inilah sesuatu yang penting dalam memberi kefahaman dan kesedaran yang jelas tentang agama Islam.

Selain itu, bagi memantapkan akidah para penghuni penjara adalah dengan menggunakan al-Quran yang jelas matlamat terpenting pendidikan al-Quran ialah mendidik manusia supaya mengabdikan diri kepada Allah S.W.T, seterusnya menjadi seorang individu yang berjaya ditengah-tengah kehidupan masyarakat.²⁰ Bagi memberikan kefahaman akidah yang jelas memerlukan kepada sumber yang *Qat'ie*. Akidah adalah *tauqifiyah* yang bermaksud tidak boleh ditetapkan kecuali dengan dalil *syar'i*, tidak ada medan *ijtihad* dan berpendapat di dalamnya kerana itulah sumber-sumbernya terbatas kepada apa yang ada di dalam al-Quran dan as-Sunnah.²¹ *Iman* merupakan benteng penghalang daripada melakukan maksiat, bersesuaian dengan maksud firman Allah SWT.

إِنَّمَا أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمْ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي²²

“Sesungguhnya Akulah Allah, tiada Tuhan melainkan Aku. Oleh itu, sembahlah akan Daku, dan dirikanlah sembahyang untuk mengingati Daku.”

Seterusnya, melalui pemantapan akidah mampu menyedarkan penghuni penjara kepada rasa kebertuhanan (*God-consciousness*) dalam diri mereka di samping menimbulkan keyakinan wujudnya sesuatu yang Maha Berkuasa di luar diri mereka.²³

¹⁹ Surah *al-Baqarah*, ayat 11-12.

²⁰ Saiful & Abdul (n.d). *Penghayatan Al-Quran Dalam Pendidikan Awal Kanak-Kanak*.

²¹ Hj Mila Hasanah (2021). *Pembelajaran akidah dalam al-Quran*, ms 34, cetakan CV. Radjapublika.

²² Surah *Taha*, ayat 14

²³ Khairul Hamimah et al (2015), *Program Koreksi Berasaskan Islam Melalui Program Halaqah Sebagai Medium Dakwah kepada Banduan Di Penjara Kajang*. Al-Hikmah 7(2), 3-22

Selanjutnya, pengetahuan dan kesedaran Islam juga penting untuk penghuni penjara kerana penjara bukan sekadar tempat untuk hukuman akan tetapi tempat untuk mendidik. Sepertimana kata Sa'id Nursi:²⁴

Dan kita mestilah menetapkan bahawa penjara adalah satu tempat pendidikan, dan kita mestilah berusaha agar kita menjadi orang beradab, mendatangkan keamanan dan bermanfaat pada negara dan bangsa sehingga para pegawai, para pengarah dan para pentadbir penjara mengetahui bahawa orang yang mereka sangka sebagai penjenayah, perompak, bangsat, pembunuh, dungu, orang yang suka berpoya-poya dan mendatangkan kemudaratan pada negara, pada hakikatnya adalah para pelajar yang belajar di sebuah sekolah yang diberkati, maka hendaklah mereka berasa bangga dan bersyukur kepada Allah SWT.

Tambahan lagi, penekanan yang paling penting sebelum menjelaskan hal ibadah kepada penghuni penjara adalah dengan mengingati penjara Neraka, sepertimana kenyataan Sa'id Nursi:²⁵

Dari sudut ini maka sepatutnya para pengarah, para pengawal dan para penghuni bagi pelbagai penjara bahkan bagi para pentadbir negeri, para penjaga dan pegawai keselamatan bergembira dengan pengajaran yang terdapat dalam Risalah an-Nur ini, kerana sesungguhnya telah muncul dengan pengalaman bahawa menyelaras dan mengurus seribu orang yang komitmen dengan agama dan sesiapa yang mengingat akan penjara neraka jahanam pada setiap waktu adalah lebih mudah daripada menyelaras dan mengurus sepuluh orang yang tidak melaksanakan solat atau tidak memiliki kepercayaan, tidak memikirkan melainkan berkenaan penjara duniaawi, tidak mengenal perkara yang haram dan halal, dan biasa melakukan tindakan secara melulu sedikit sebanyak.

Dalam pada itu, menurut H.Hashim et. al. (2018), antara aspek yang perlu diberikan perhatian untuk menghindari perlakuan jenayah dan perlakuan jenayah berulang bukanlah dengan meletakkan beban ke atas peranan hukuman berbentuk keseksaan semata-mata bahkan aspek pemulihan mereka juga mesti diambil kira. Hal ini kerana program pemulihan yang efektif akan berupaya menghalang penjenayah daripada mengulangi perbuatan jenayahnya pada masa-masa akan datang.²⁶ Bagi tujuan tersebut, pengkaji ingin membuat kajian dan mendatangkan beberapa cadangan bagi merencana dan malaksanakan program pemulihan secara sistematik, tersusun dan seimbang terutamanya berdasarkan pendekatan Sa'id Nursi.

²⁴ Sa'id Nursi (1943). op.cit,6

²⁵ Sa'id Nursi (1943). op.cit,2

²⁶ H.Hashim et. al. (2018). op.cit,81

5. GAMBARAN PEGANGAN AKIDAH SEBAHAGIAN MASYARAKAT TURKIYE KETIKA ZAMAN SA'ID NURSI

Permasalahan berkaitan akidah yang telah dinyatakan oleh Sa'id Nursi di dalam koleksi *Risalah al-Nur* ialah penyakit *Zindiq* dan kekufuran mutlak.²⁷ Pengkaji menjelaskan penyakit ini dengan membahagikan kepada dua tema bagi menggambarkan pegangan akidah sebahagian masyarakat Turkiye ketika itu berdasarkan penulisan Sa'id Nursi di dalam koleksi *Risalah al-Nur*. Dua tema tersebut ialah naturalisme ataupun falsafah alam semula jadi dan materialisme ataupun falsafah kebendaan.

Pertama, falsafah alam semula jadi ataupun naturalisme. Sa'id Nursi telah membahagikan penyakit ini kepada tiga jenis iaitu pertama, sebab-sebablah yang mewujudkan alam. Kedua, alam terbentuk, terjadi dan muncul dengan sendirinya. Ketiga, alam adalah semula jadi. Alam memerlukan lalu mewujudkannya.²⁸ Berdasarkan pandangan Sa'id Nursi, masalah akidah ini sangat jauh daripada akal, sangat jelik dan sangat mengarut.²⁹ Berdasarkan masalah di atas, pada pandangan pengkaji ia menggambarkan sebahagian masyarakat ketika itu yang terpengaruh dengan ideologi barat yang membawa kepada mengingkari kewujudan Allah SWT lalu mengingkari bahawa Allah SWT yang menjadikan alam semula jadi serta semua perkara di dunia ini.

Kedua, falsafah kebendaan ataupun materialisme. Sa'id Nursi menyatakan kefahaman materialisme ia memperdaya dan mengelirukan masyarakat Turkiye ketika itu sehingga menyebabkan mereka sanggup meninggalkan agama, maruah dan *fadhilat* dengan menerima rasuah demi kebendaan yang sementara.³⁰ Falsafah ini menggambarkan bahawa sebahagian masyarakat Turkiye ketika itu menjadikan kebendaan sebagai matlamat utama lalu bukan sahaja tidak menuruti perintah Allah SWT akan tetapi lebih teruk membawa kepada kekufuran mutlak iaitu tidak mempercayai bahawa Allah SWT wujud. Kemudian perkara ini juga boleh membawa kepada ketidakpercayaan akhirat ataupun hari kebangkitan.

²⁷ Sa'id Nursi (1943).loc.cit.1.

²⁸ Sa'id Nursi (1943). *Risalah Online*. <https://risalahonline.com/ms/lima-risalah/risalah-alam#88>. Diperolehi pada Disember 26, 2023

²⁹ Ibid. 86.

³⁰ Sa'id Nursi (1943). *Risalah Online*. <https://risalahonline.com/ms/surat-surat/khutbah-syamiyah#623>. Diperolehi pada Disember 26, 2023.

Kesimpulanya, permasalahan di atas menggambarkan hanya sebahagian masalah akidah ketika zaman Sa'id Nursi yang terdiri daripada tema naturalisme dan materialisme. Perkara ini jika tidak dibendung akan membawa kepada lebih ramai masyarakat Turkiye ketika itu yang mempunyai masalah ateis iaitu mengingkari tuhan yang akhirnya merasakan diri seperti tuhan dan melakukan perkara yang melanggar perintah Allah SWT. Hal ini juga berdasarkan pada pandangan pengkaji berpuncak daripada masalah tidak merasakan dan menyakini bahawa Allah SWT itu wujud serta tidak menyakini hari akhirat ataupun kewujudan hari kebangkitan. Oleh itu pada pandangan pengkaji, pemantapan akidah sangat penting terutamanya kepada masyarakat Islam moden yang lebih mudah terpengaruh dengan falsafah ataupun akidah yang sesat dan memerlukan hujah yang bukan sahaja memuaskan hati akan tetapi akal.

6. PENDEKATAN SA'ID NURSI TERHADAP PENGHUNI PENJARA DENIZLI, TURKIYE

Sa'id Nursi telah berkongsi dengan para pembaca tentang pengalaman beliau terhadap refleksi perjalanan kehidupannya di dalam penjara bersama penghuni penjara Denizli. Perkongsian ini ditulis dalam kitab sinaran kesebelas yang merupakan antara koleksi kitab beliau yang dikenali sebagai *Risalah al- Nur*. Sa'id Nursi telah mengutarakan 11 masalah yang berpaksikan lensa keimanan kepada Allah kepada penghuni penjara Denizli. Di sini penulis hanya menganalisis ataupun mengambil beberapa contoh di dalam Risalah Buah, seterusnya membentuk tema tertentu berkenaan pendekatan Sa'id Nursi terhadap kesedaran Islam penghuni penjara Denizli, Turkiye. Setiap tema itu terhasil daripada pembacaan dan kefahaman penulis terhadap teks terjemahan risalah tersebut. Penulis hanya mengambil perbincangan yang tertentu sahaja. Setiap tema membincangkan pendekatan Sa'id Nursi dalam menyebarkan Islam di dalam penjara Denizli, Turkiye.

6.1.Membawakan ayat al-Quran yang menjiwai nurani penghuni penjara

Penulis mendapati Sa'id Nursi telah membawakan ayat al-Quran yang bertemakan penjara. Ini pendekatan yang dibawakan Sa'id Nursi dalam menerangkan konsep penjara yang bertepatan dengan syariat.

Sa'id Nursi telah membawakan ayat al-quran yang dikaitkan dengan penjara seperti:

فَلِيَثَ فِي الْسِّجْنِ بِضُعْ سِينِينٍ³¹

“Lalu ia (Yusuf) berada dalam penjara beberapa tahun”

Selain itu, Sa'id Nursi juga menghuraikan ayat al-Quran di atas dengan membawakan kisah Nabi Yusuf A.S. yang pernah dipenjarakan seperti:³²

bahawa sesungguhnya Nabi Yusuf A.S. adalah seorang pemimpin bagi para penghuni penjara dengan rahsia dan pemberitahuan yang disampaikan dalam ayat ini. Oleh itu penjara adalah sedikit sebanyak merupakan sebuah "sekolah ala nabi Yusuf A.S.

Seterusnya, Sa'id Nursi juga membawakan pandangan beliau terhadap fungsi penjara dengan menyatakan.³³

Sa'id Nursi berpandangan bahawa penjara adalah sebuah sekolah dan menjadi satu kemestian untuk penghuni penjara terutamanya pelajar Risalah al-Nur mendapatkan pendidikan yang sempurna dengan pembelajaran dan pengajaran melalui Risalah Nur.

Tambahan lagi, Sa'id Nursi juga telah membawakan huraian ayat al-Quran yang dekat dengan penghuni penjara. Sa'id Nursi telah membawakan ayat al-Quran di bawah:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقْوَمَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاهُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ³⁴

Dan antara tanda-tanda yang membuktikan keluasan ilmu-Nya dan kekuasaan-Nya, ialah terdirinya langit dan bumi (dalam keadaan yang menakjubkan itu) dengan perintah dan penentuan takdir-Nya; akhirnya apabila Ia menyeru kamu dengan satu seruan (supaya kamu bangkit hidup semula) dari bumi, kamu dengan serta merta keluar (dari kubur masing-masing).

Menurut *Tafsir Ibnu Kathir*, Sayyidina Umar bin al-Khattab mentafsirkan tafsir ayat ini seperti berikut:³⁵

Demi Allah, yang langit dan bumi berdiri di atas perintah-Nya, Ertinya bahawa dia berdiri dan dia tetap berlaku menurut perintah Allah SWT, diatur oleh Allah SWT Kemudian apabila hari Kiamat datang, digantikan bumi yang sekarang dengan bumi

³¹ Surah Yusuf, ayat 42

³² Sa'id Nursi (1943). op.cit,1

³³ Sa'id Nursi (1943). op.cit,1

³⁴ Surah ar-Rum, ayat 25

³⁵ Hamka (2019). *Tafsir Juzuk 21*. Terbitan Publishing House. 99

ini, demikian juga semua langit. Lalu dikeluarkanlah orang-orang yang telah mati itu dari kuburnya dalam keadaan hidup atas kehendak Allah dan atas panggilan-Nya!"

Berdasarkan *tafsir* di atas, Sayyidina Umar bin al-Khattab semua perkara yang berlaku diperintahkan dan diatur oleh Allah SWT seperti kiamat dan keadaan manusia yang dihidupkan semula oleh Allah SWT. Sa'id Nursi juga membawakan pentafsiran sama, namun ditambah dengan contoh yang dekat dengan penghuni penjara seperti:³⁶

Setiap ayat ini berkata dengan ringkasan yang agung sebagaimana bahawa pelbagai tentera yang taat yang tidur dan tinggal di dua berek berlari dan bergegas ke pelbagai tugas mereka dengan seruan seorang pemimpin dengan suara gendang, maka begitu juga langit yang luas dan bumi yang besar menyerupai dua berek yang tersebut dalam contoh dalam mentaati pelbagai perintah, dan kedua-duanya (langit dan bumi) menempatkan pelbagai tentera sultan yang azali, maka apabila mereka yang tidur seperti tidur mati di berek itu dikumpulkan dengan tiupan terompet saidina Israfil 'Alaihis Salam maka mereka terus memakai baju jasad, dan melompat ke luar, kerana sesungguhnya berek bumi menetapkan ini dan membuktikannya dengan menunjukkan keadaan yang sama pada setiap musim bunga dengan satu tiupan malaikat petir.

Akhir sekali, penulis mendapati Sa'id Nursi banyak menggunakan contoh ataupun *amthal* yang lebih dekat dengan penghuni penjara. Walaubagaimanapun, pentafsiran Sa'id Nursi masih menepati syariat dan juga para *mufassirin* yang lain. Berdasarkan *Al Salihi* dan *Ihsan Qasim* (n.d), kebiasaannya Sa'id Nursi lebih memilih untuk menggunakan kaedah *tafakkur* (pengamatan). Dalam kaedah ini, ia sering menggunakan *majaz* atau permisalan (*Dharb Al Amts*) dan perbandingan (*Al Muqaranah*) dalam tulisan-tulisannya untuk menjelaskan suatu kebenaran atau hakikat.³⁷

6.2. Membawakan hujah dalam mempertahankan keimanan para penghuni penjara

Sa'id Nursi telah membawakan hujah tentang keimanan kerana beliau sedar kewujudan golongan yang boleh merosakkan akidah para penghuni penjara. Beliau menyatakan seperti berikut:³⁸

³⁶ Sa'id Nursi (1943). op.cit, 21-22

³⁷ Ihsan Qasim Al Salihi (n.d). *Nazrah Ammah An Hayat Badiuzzaman Said Nursi*. (Kairo: Syarikat Sozler, 2010).153

³⁸ Sa'id Nursi (1943). loc.cit, 1

Risalah ini Merupakan kenyataan pertahanan Risalah an-Nur terhadap golongan zindiq dan kekufuran mutlak. Juga merupakan kenyataan pertahanan kita yang hakiki dalam penjara kita ini kerana untuk ini sahajalah kita berusaha.

6.2.1. Membawakan hujah tentang hari akhirat

وَمَا أَمْرُ الْسَّاعَةِ إِلَّا كَلْمَحُ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ³⁹

tiadalah hal kedatangan hari kiamat itu melainkan seperti sekelip mata

مَا حَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٌ وَاحِدَةٌ⁴⁰

(Bagi Allah Yang Maha Kuasa) soal menciptakan kamu semua (dari tiada kepada ada), dan soal membangkitkan kamu hidup semula sesudah mati, tidak ada apa-apa sukarnya, hanyalah seperti (mencipta dan menghidupkan semula) seorang manusia sahaja.

فَانظُرْ إِلَىٰ ءَاثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُنْجِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمْحٌ الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ⁴¹

Maka lihatlah olehmu kepada kesan-kesan rahmat Allah, bagaimana Ia menghidupkan bumi sesudah matinya (dengan tanaman-tanaman yang menghijau subur). Sesungguhnya Allah yang demikian kekuasaanNya, sudah tentu berkuasa menghidupkan orang-orang yang telah mati. Dan (ingatlah) Ia maha Kuasa atas tiap-tiap sesuatu.

Sa'id Nursi telah membawakan tiga ayat yang bertemakan hari akhirat. Ketiganya ayat al-quran ini menjadi dasar penting dalam penyampaian dakwah Sa'id Nursi terhadap penghuni penjara berkaitan dengan akhirat. Walaubagaimanapun, Sa'id Nursi mengambil ayat secara separa penuh. Sa'id Nursi juga menyatakan bahawa untuk beriman dengan hari akhirat, para penghuni penjara perlu melihat dahulu dalil-dalil syarak seperti kenyataan beliau:⁴²

³⁹ Surah Nahl, ayat 77

⁴⁰ Surah Luqman, ayat 28

⁴¹ Surah ar-Rum, ayat 50

⁴² Sa'id Nursi (1943). op.cit,16

maka kita di sini juga bertanya terlebih dahulu kepada tuhan kita yang kita ketahui mengenai akhirat kita, kemudian kita bertanya kepada nabi kita Sollallahu 'Alaihi Wa Sallam kemudian al-Quran yang diturunkan ke atas kita, kemudian seluruh nabi AS, dan pelbagai kitab suci, kemudian para malaikat dan kemudian alam semesta. Pada peringkat pertama kita bertanya kepada Allah mengenai akhirat, Lalu Allah berfirman dengan setiap para nabi yang Allah utus mereka, dengan pelbagai firman-Nya dan dengan semua nama dan sifat-Nya, "Ya, hari akhirat itu memang ada, dan aku akan membimbing kamu semua ke hari akhirat".

Berdasarkan kenyataan di atas, Sa'id Nursi menekankan kepentingan merujuk kepada dalil seperti al-Quran dan al-Hadith yang dijelaskan dan dibawakan melalui para nabi melalui pelbagai kitab suci. Setelah penguni penjara menyakini bahawa hari akhirat itu wujud, barulah Sa'id Nursi membimbing penghuni penjara bagi lebih menghayati dan mendalami hari akhirat.

Selain itu, pembuktian bahawa hujah yang telah dibawakan Sa'id Nursi telah memberikan kesan terhadap penghuni penjara. Perkara ini dijelaskan sendiri oleh Sa'id Nursi berdasarkan teks di bawah:⁴³

Para Penghuni penjara yang dapat berhubungan denganku di penjara Denizli telah membaca pelajaran yang telah aku sampaikan dengan lidah ilmu sekolah modern (dalam masalah keenam yang terdahulu), pada satu hari di Kastamonu kepada para pelajar sekolah menengah yang berkata, "perkenalkanlah tuhan kita kepada kami". Dan mereka telah berasa rindu pada hari akhirat sebagai akibat daripada sifat qanaah keimanan yang telah berlaku bagi mereka. Mereka juga berkata, "dan perkenalkan kepada kami berkenaan akhirat kita juga dengan satu pengenalan yang sempurna sehingga diri kami dan juga syaitan zaman ini tidak menyesatkan kami, sehingga mereka tidak memasukkan kami ke dalam penjara sekali lagi, sebagaimana keadaan kami sekarang." Maka perlu bagi kita untuk memberi penerangan berkenaan ringkasan rukun "Beriman pada hari akhirat" sesuai dengan permintaan para pelajar Risalah an-Nur di penjara Denizli dan permintaan mereka yang membaca keenam-enam masalah yang terdahulu, Dan aku berkata dengan satu ringkasan pendek dari Risalah an-Nur:

Berdasarkan teks di atas, para penghuni penjara yang pernah membaca pelajaran oleh Sa'id Nursi telah terkesan dengan hujah keimanan beliau. Para penghuni penjara juga sedar bahawa keimanan terhadap akhirat amatlah penting bagi mempertahankan diri daripada kekufuran dan juga kesesatan. Penghuni penjara juga percaya bahawa keimanan terhadap akhirat akan mengelakkan daripada kesalahan yang dapat memasukkan semula mereka ke dalam penjara. Perkara ini juga menunjukkan

⁴³ Sa'id Nursi (1943). op.cit, 15

kefahaman tentang akhirat amat penting bagi memastikan penghuni penjara selamat daripada kesesatan dan kekufuran serta tidak mengulangi kesalahan yang menyebabkan Kembali terlibat dengan jenayah dan dimasukkan ke dalam penjara.

6.2.2. Membawakan hujah tentang Syurga dan Neraka

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيَ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّلُ الْأَعْيُنِ⁴⁴

dan di dalam Syurga itu pula disediakan segala yang diingini oleh nafsu serta di pandang indah oleh mata.

Bagi memberikan kefahaman Islam berkaitan keimanan, Sa'id Nursi telah membawakan ayat al-Quran seperti di atas. Ini menunjukkan Sa'id Nursi amat mementingkan pendalilan dalam menerangkan tentang Islam terutamanya di bawah tema keimanan seperti Syurga dan Neraka. Dalam menjelaskan ayat al-Quran di atas, Sa'id Nursi menyatakan:⁴⁵

Ya sesungguhnya seorang manusia dengan nas ayat yang jelas dan qat'i ketika di dalam syurga kita akan melihat dan merasa pelbagai keseronokan fizikal yang ia telah rindui melebihi segala sesuatu yang lain dan telah merasakan modelnya semasa di dunia dengan bentuk yang sama di syurga, dan akan diberikan ganjaran pelbagai ibadat yang khas dan kesyukuran yang murni yang dilakukan oleh pelbagai anggota badan seperti lidah, mata dan telinga dengan pelbagai kelazatan fizikal yang khas bagi anggota badan itu, maka al-Quran yang memiliki mukjizat dan penerangan menerangkan dengan satu gambaran yang terang terhadap pelbagai keseronokan fizikal yang mana tidak mungkin untuk mentakwil makna zahir dengan pelbagai pentakwilan yang menghalang untuk menerimanya.

Oleh hal yang demikian, Sa'id Nursi berpandangan bahawa manusia telah merasakan sedikit kelazatan Syurga melalui anggota badan seperti lidah, mata, dan telinga ketika di dunia. Menurut beliau, inilah bukti bahawa syurga itu wujud dan kita akan melihat dan merasa pelbagai keseronokan fizikal ketika hari akhirat nanti kerana

⁴⁴ Surah az-Zukhruf, ayat 71

⁴⁵ Sa'id Nursi (1943). op.cit,39

sifat manusia adalah inginkan natijah dan keseronokan yang *abadi* seperti kenyataan beliau.⁴⁶

Sebagaimana hakikat perut yang merupakan satu daripada anggota badan manusia dan segala keperluannya menunjukkan satu dalil yang qat'i atas kewujudan pelbagai makanan, maka begitu juga hakikat, kesempurnaan, keperluan fitrah, keinginan dan cita-cita seorang manusia yang abadi dan pelbagai hakikat beriman pada hari akhirat yang memerlukan pelbagai natijah dan faedah yang tersebut.

Seterusnya, Sa'id Nursi membawakan ayat al-Quran secara separa serta penerangan tentang Neraka *Jahannam*:

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا⁴⁷

mereka kekal di dalamnya buat selama-lamanya

Melalui ayat al-Quran di atas, Sa'id Nursi mengatakan bahawa.⁴⁸

Sesungguhnya pelbagai penjelasan yang memiliki mukjizat bagi al-Quran al-Hakim sekitar syurga dan neraka, dan pelbagai hujah yang terdapat dalam Risalah al-Nur (yang merupakan tafsir bagi al-Quran) dan terbit dari pelbagai keterangan al-Quran sekitar kewujudan syurga dan neraka jahanam, tidak meninggalkan sebarang keperluan bagi penerangan lain. Sesungguhnya terdapat banyak ayat seperti

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا

عَذَابَ النَّارِ⁴⁹

dan mereka berfikir dalam penciptaan langit dan bumi wahai tuhan kami tidaklah engkau mencipta ini dalam sia-sia maha suci engkau maka lindungilah kami daripada azab api neraka

⁴⁶ Sa'id Nursi (1943). op.cit,39-40.

⁴⁷ Surah al-Taubah, ayat 22.

⁴⁸ Sa'id Nursi (1943). op.cit,43

⁴⁹ Surah ali Imran, ayat 191.

رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمِ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ عَرَاماً . إِنَّمَا سَاءَتْ مُسْتَقْرَرًا وَمُقَاماً⁵⁰

wahai tuhan kami jauhilah daripada kami azab neraka jahanam sesungguhnya azab neraka jahanam adalah gharam sesungguhnya neraka jahanam adalah tempat tinggal dan tempat bermukim paling buruk

Dalam pada itu, menurut Sa'id Nursi permohonan dijauhkan daripada azab api neraka telah diamalkan oleh Rasul S.A.W. dan para nabi dengan menyatakan:⁵¹

permohonan perlindungan oleh semua para nabi (dan didahului oleh Rasulullah Sollallahu 'Alaihi Wa Sallam) dan ahli hakikat secara berkekalan daripada neraka jahanam yang memperoleh kepastian kewujudan bagi mereka berdasarkan pada wahyu dan penyaksian, sambil banyak berkata dalam pelbagai doa mereka

أَجْرَنَا مِنَ النَّارِ نَجْنَنَا مِنَ النَّارِ خَلَصْنَا مِنَ النَّارِ

lindungi kami daripada api neraka, selamatkan kami daripada api neraka, lepaskanlah kami daripada api neraka

Hal ini bertepatan dengan hadith Sunan an-Nasa'i, 5521:⁵²

"مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ الْجَنَّةُ اللَّهُمَّ أَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ

"النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ النَّارُ اللَّهُمَّ أَجِرْهُ مِنَ النَّارِ"

Rasulullah SAW bersabda: "Sesiapa yang meminta Allah untuk Syurga sebanyak tiga kali, Syurga akan berkata: 'Ya Allah, akuilah dia ke syurga.' Dan sesiapa yang mencari perlindungan dari Neraka sebanyak tiga kali, Neraka akan berkata: 'Ya Allah, lindungilah dia dari neraka.'

⁵⁰ Surah al-Furqan, ayat 65.

⁵¹ Sa'id Nursi (1943). op.cit,43-44

⁵² Sunan an-Nasa'i, 5521

Selain itu, Sa'id Nursi menjelaskan lagi:⁵³

menerangkan bahawa isu yang paling besar bagi manusia adalah terselamat daripada api neraka, dan hakikat yang paling penting, besar dan dahsyat bagi alam semesta adalah neraka, yang mana sebahagian daripada ahli syuhud, ahli kasyaf dan ahli tahkik menyaksikan neraka dan sebahagian daripada mereka melihat pelbagai percikan dan pelbagai bayangannya, lalu mereka menjerit kerana kengeriannya sambil berkata, Selamatkan kami daripada neraka jahanam."

Berdasarkan, kenyataan Sa'id Nursi di atas, perkara yang paling besar yang mahu dijauhi manusia termasuklah *ahli syuhud*, *ahli kasyaf* dan *ahli tahkik* adalah neraka kerana mereka sedar bahawa neraka adalah tempat yang paling ditakuti. Dengan penjelasan di atas, para penghuni penjara dapat menggambarkan dahsyatnya neraka dan tidak ingin melakukan kesalahan. Selain itu, pengkaji mendapati elemen Syurga dan Neraka juga berperanan dalam memberikan kesedaran terhadap penghuni penjara.

Selain itu, pengkaji juga mendapati bahawa Sa'id Nursi menggunakan kaedah memahami sesuatu perkara melalui lawannya seperti kenyataan beliau:⁵⁴

Ya sesungguhnya pertembungan antara kebaikan dan kejahatan, keseronokan dan penderitaan, terang dan gelap, panas dan sejuk, elok dan buruk, hidayat dan kesesatan, dan saling masuknya satu pasangan daripada keduanya, sebahagian dalam sebahagian yang lain dalam alam semesta ini, adalah demi satu hikmah yang sangat agung kerana jika tidak terdapat kejahatan maka tidak diketahui kebaikan, dan kalaulah tiadalah kesakitan maka tidak ditemui keseronokan, dan tiada pentingnya terang tanpa kegelapan, dan dengan adanya kesejukan maka berlaku tingkatan kepanasan, dan satu hakikat bagi keelokan bertukar menjadi seribu hakikat dengan wujudnya keburukan, dan ribuan jenis daripada martabatnya datang ke kewujudan, dan kekalnya keseronokan yang banyak bagi syurga tersembunyi tanpa neraka jahanam, dan dengan perbandingan di atas ini maka sesungguhnya segala sesuatu diketahui dengan lawannya dari satu sudut, dan satu hakikat bertambah tangkainya dan menjadi banyak hakikat.

6.3.Menerangkan tentang Allah SWT terhadap penghuni penjara melalui Asmaul Husna

Menurut al-Sayyid Sabiq, *Asmaul Husna* adalah pengetahuan tentang nama-nama dan sifat-sifat Allah S.W.T dan ia juga adalah salah satu jalan untuk mencapai *makrifah* tentang Allah S.W.T, dimana menerusi nama dan sifat-Nya,

⁵³ Sa'id Nursi (1943). op.cit, 44

⁵⁴ Sa'id Nursi (1943). op.cit,44

Allah S.W.T memperkenalkan diri-Nya kepada makhluk. Nama dan sifat Allah SWT ialah jendela yang membolehkan roh manusia menyaksikan cahaya Allah dan keagungan-Nya⁵⁵. Kaedah ini yang digunakan Sa'id Nursi dalam menerangkan tentang Allah SWT dan menurut beliau *Asmaul Husna* adalah dalil ketuhanan seperti kenyataannya:⁵⁶

Ya, walaupun tidaklah ada satu kekuasaan melainkan kekuasaan itu memiliki ganjaran bagi sesiapa yang mentaatiinya dan juga hukuman bagi sesiapa yang mengingkarinya. Maka tidak syak bahawa kekuasaan yang kekal dalam martabat Rububiyyah (ketuhanan) yang mutlak memiliki ganjaran yang sesuai dengan rahmat dan sifat jamal itu bagi mereka yang tergolong dalam kekuasaan itu dengan keimanan. Mereka berserah diri pada segala firman-Nya dengan ketaatan, dan kekuasaan itu juga memiliki hukuman yang sesuai dengan kemuliaan dan sifat jalal bagi mereka yang mengingkari kekuasaan itu yang memiliki kemuliaan dengan kekufuran dan kemaksiatan. Beginilah asmaul husna seperti رب العالمين (tuhan sekalian alam) dan السلطان الديان (sultan yang memiliki agama) menjawab.

Berdasarkan kenyataan di atas, Sa'id Nursi membawakan kefahaman terhadap penghuni penjara bahawa jika terdapat hukuman dan ganjaran, ini bermakna terdapat satu kuasa yang berada di sebaliknya kerana tidak ada satu kuasa melainkan kekuasaan itu memiliki ganjaran bagi yang mentaati dan hukuman bagi yang mengingkari. Contoh ini juga dekat dengan penghuni penjara yang sedang menjalani hukuman dan membuktikan di dunia pun ada kuasa seperti hakim yang menjatuhkan hukuman, apakah lagi di akhirat nanti. Ini membuktikan dalil ketuhanan atas *nama Asmaul Husna* seperti رب العالمين (tuhan sekalian alam) dan السلطان الديان (sultan yang memiliki agama).

7.0. Persamaan dan perbezaan pendekatan Sa'id Nursi di dalam Penjara Denizli, Turkiye dengan Modul kerohanian di dalam Penjara Malaysia

Sa'id Nursi membawakan definisi penjara dengan menyatakan bahawa penjara adalah satu tempat pendidikan, dan tempat menjadi orang beradab, mendatangkan keamanan dan bermanfaat pada negara dan bangsa.⁵⁷ Ini bertepatan dengan matlamat Jabatan Penjara Malaysia untuk menjadi pusat pembangunan ketamadunan budaya manusia.⁵⁸ Selain itu, menerusi satu kajian terhadap pemulihan penghuni penjara

⁵⁵ Al-Sayyid Sabiq (2000). *al-'Aqa'id al-Islamiyyah*. Kaherah: Al-Fath li al-I'lam al-'Arabi, 22

⁵⁶ Sa'id Nursi (1943). op.cit, 16

⁵⁷ Sa'id Nursi (1943). op.cit,6

⁵⁸Nordin Muhamad, Datuk (2022, Oktober 8). Bernama Online. https://bernama.com/bm/ekonomi/news_pemerkasa.php?id=2127659. Diperolehi pada 27 April 2023

menyatakan penerimaan penghuni penjara dengan pendekatan agama amat baik.⁵⁹ Selari dengan kenyataan penghuni penjara Denizli Turkiye juga yang ingin mendengarkan lagi tentang Allah SWT.⁶⁰

Manakala, perbezaan antara pendekatan Sa'id Nursi dan Jabatan Penjara Malaysia adalah pendekatan Sa'id Nursi untuk memulihkan penghuni penjara lebih didominasi pendekatan berdasarkan akidah manakala Jabatan Penjara Malaysia lebih bersifat holistik berdasarkan objektif Program Pembangunan Insan iaitu berdasarkan sistem fasa dan bertujuan membentuk akhlak penghuni melalui sistem pemulihan yang efektif dan efisien supaya mereka kembali kepada masyarakat sebagai individu yang bertanggungjawab dan produktif berteraskan pembentukan sikap, kemahiran dan pengetahuan.⁶¹ Pendekatan Sa'id Nursi lebih didominasi pendekatan akidah kerana ketika itu serangan terhadap akidah umat Islam daripada luar dan dalam penjara amatlah kuat. Ini dikuatkan dengan kenyataan beliau bahawa *risalah al-Nur* merupakan kenyataan pertahanan terhadap golongan *zindiq* dan kekufuran mutlak.⁶²

KESIMPULAN

Kesimpulannya, bagi memulihkan penghuni penjara adalah melalui pendekatan Islam dengan mengenalkan tentang Allah SWT dan juga keimanan dengan akhirat. Sa'id Nursi menggunakan pendekatan *bil hikmah* dengan memberikan penjelasan yang dekat dengan penghuni penjara. Dalam kaedah ini, ia sering menggunakan majaz atau permisalan (*Dharb Al Amtsال*) dan perbandingan (*Al Muqaranah*) dalam huraihan beliau untuk menjelaskan suatu kebenaran atau hakikat.

Selain itu, beliau juga telah memulakan penerangan dengan menceritakan terlebih dahulu konsep penjara dan tujuan penjara. Sa'id Nursi telah memberikan sumbangan dalam bentuk hujah pemantapkan akidah dan juga kaedah mendekati penghuni penjara dengan contoh yang lebih dekat dengan penghuni penjara Denizli dan juga pelajar *Risalah al-Nur* yang berada bersama beliau di dalam penjara Denizli. Sa'id Nursi juga mengutamakan penggunaan ayat al-quran dan al-hadith sebagai dalil bagi menerangkan tentang ketuhanan, di samping menggunakan logik akal bagi memahamkan penghuni penjara. Walaupun Sa'id Nursi menggunakan logik akal dalam menerangkan soal akidah akan tetapi masih dalam jalan syariat dan asasnya adalah al-Quran. Semoga pendidikan Sa'id Nursi ataupun sekolah *Risalah al-Nur* di dalam

⁵⁹ M.Ashaari et. al. (2020). Penerimaan Pendekatan Keagamaan Dalam Pemulihan Banduan Di Penjara Malaysia. Jurnal Al-Hikmah. V12:2. 70

⁶⁰ Sa'id Nursi (1943). op.cit,15

⁶¹ Pamflet Program Pembangunan Insan oleh Bahagian Pengurusan Banduan (Seksyen Pemulihan & Rawatan, Ibu Pejabat Penjara Malaysia, Kajang Selangor.

⁶² Sa'id Nursi (1943). op.cit,1

penjara dapat memberikan faedah kepada setiap penghuni penjara termasuklah pengarah dan pegawai penjara.

Akhir Sekali, persamaan pendekatan Sa'id Nursi dan Jabatan Penjara Malaysia adalah ingin menjadikan penghuni penjara sebagai manusia yang bertamadun. Manakala perbezaan pula adalah program Jabatan Penjara Malaysia lebih bersifat holistik dan pendekatan Sa'id Nursi lebih bersifatkan akidah kerana serangan akidah yang dahsyat ketika itu. Walaubagaimanapun, penulis tidak dapat mengeluarkan keseluruhan contoh disebabkan risalah ini yang juga dinamakan sebagai Risalah buah adalah panjang.

RUJUKAN/ REFERENCES

- [1] Al-Quran al-Karim.
- [2] Al-Sayyid Sabiq (2000). *al-'Aqa'id al-Islamiyyah*. Kaherah: Al-Fath li al-I'lām al-'Arabi, 22
- [3] Ah Fawaid (2015). *Esoteric Interpretation of the Qur'an of Bediuzzaman Said Nursi and Fethullah Gulen*, Suhuf, 8(1).
[https://www.researchgate.net/publication/334413447_Esoteric_Interpretation_o_f_the_Qur%27an_of_Bediuzzaman_Said_Nursi_and_Fethullah_Gulen](https://www.researchgate.net/publication/334413447_Esoteric_Interpretation_of_the_Qur%27an_of_Bediuzzaman_Said_Nursi_and_Fethullah_Gulen).
- [4] Hamka (2019). Tafsir Juzuk 21. Terbitan Publishing House. 99
- [5] H. Hashim et al (2018). *Program Pemulihan di dalam penjara bagi pesalah jenayah: Kajian di jabatan penjara Malaysia*. Jurnal Undang-Undang dan Masyarakat. 78
- [6] Hj Mila Hasanah (2021), *Pembelajaran akidah dalam al-Quran*. cetakan CV Radjapublika. 34
- [7] Ihsan Kasim Salih (2003). *Sa'id Nursi: Pemikir dan Sufi Besar Abad 20*. Penerjemah Nabilah Lubis (Jakarta:PT Raja Grafindo Persada). 11-12
- [8] Ihsan Qasim Al Salihi (n.d). *Nazrah Ammah An Hayat Badiuzzaman Said Nursi*. (Kairo: Syarikat Sozler, 2010).153
- [9] Khairul Hamimah et al (2015). *Program Koreksi Berasaskan Islam Melalui Program Halaqah Sebagai Medium Dakwah kepada Banduan Di Penjara Kajang*.Al-Hikmah,7(2).
<https://spaj.ukm.my/jalhikmah/index.php/jalhikmah/article/view/154>

- [10] M.Ashaari et al. (2020). *Penerimaan Pendekatan Keagamaan Dalam Pemulihan Banduan Di Penjara Malaysia*. Jurnal Al-Hikmah. 12(2). https://www.researchgate.net/publication/349761440_Penerimaan_Pendekatan_Keagamaan_dalam_Pemulihan_Banduan_Di_Penjara_Malaysia_-_Jurnal_AL-HIKMAH
- [11] Mohamad Zaidin Mat, (2001). *Bediuzzaman Said Nursi Sejarah Pemikiran Dan Perjuangan*, Malita Jaya: Selangor.
- [12] Nordin Muhamad, Datuk (2022, Oktober 8). Bernama Online. https://bernama.com/bm/ekonomi/news_pemerkasa.php?id=2127659. Diperolehi pada 27 April 2023
- [13] Noornajihan Jaafar et al (2021), *Penawar Masalah Psikologi Warga Emas Dari Perspektif Bediuzzaman Said Nursi*, 24 (1). <https://doi.org/10.33102/abqari.vol24no1.305>
- [14] Pamlet Program Pembangunan Insan oleh Bahagian Pengurusan Banduan (Seksyen Pemulihan & Rawatan), Ibu Pejabat Penjara Malaysia, Kajang Selangor.
- [15] Sa'id Nursi (1943). *Risalah online*. <https://risalahonline.com/ms/tongkat-nabi-musa/sinaran-kesebelas-risalah-buah#NaN>. Diperolehi pada April 26, 2023
- [16] Sa'id Nursi (1943). *Risalah online*. <https://risalahonline.com/ms/lima-risalah/risalah-alam#88>. Diperolehi pada Disember 26, 2023
- [17] Sa'id Nursi (1943). *Risalah Online*. <https://risalahonline.com/ms/surat-surat/khutbah-syamiyah#623>. Diperolehi pada Disember 26, 2023.
- [18] Sa'id Nursi (1877-1960). *Risalah Online*. <https://risalahonline.com/ms/badiuzzaman-dan-dakwah-risalah-annur/mahkamah-denizli-1943-1944-afyon-1947-1949-dan-buang-daerah-ke-emirdag-1944-1950#25>. Diperolehi pada Mei 8, 2023.
- [19] Saiful & Abdul (n.d). *Penghayatan Al-Quran Dalam Pendidikan Awal Kanak-Kanak*. http://conference.kuis.edu.my/thiqah/images/eprosiding/1031_THIQAH2018.pdf
- [20] Saifulazry Mokhtar et al. (2021), *Analisis Modul Kerohanian Jabatan Penjara Malaysia Dan Impaknya Terhadap Banduan*. Penerbit UMS. 257

- [21] Sukran Vahide (1992). *The Author of the risale-i Nur Bediuzzaman Sa'id Nursi*, Sozler Publication: Istanbul. 10-11.
- [22] Sukran Vahide (2010), *Bediuzzaman Sa'id Nursi*, cetakan sozler, 17.
- [23] TKP Jamaludin Saad, Pengarah Bahagian Pengurusan Banduan Jabatan Penjara Malaysia, Pemulihan Pesalah Syarie Jabatan Penjara Malaysia. Temu bual, Persidangan Meja Bulat Kali Kedua anjuran Kumpulan Penyelidikan FRGS/2/2013/SSI10/UKM/02/8 bertempat di Hotel Puri Pujangga UKM pada 30 April 2015.